

Першко Г. О., старший викладач кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти Інституту психології та соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка, Україна

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ»

У статті охарактеризовано зміст, форми та методи підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи в інклюзивному навчальному закладі.

Ключові слова: соціальний педагог, діти з особливостями психофізичного розвитку, інклюзивний навчальний заклад.

Постановка і обґрунтування актуальності проблеми. В Україні дедалі більшого поширення набуває визнана у багатьох країнах світу інклюзивна освіта. З метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти інклюзивні навчальні заклади мають адаптувати навчальні програми та плани, методи та форми навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку. В інклюзивному навчальному закладі проблемами виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку займається соціальний педагог, фахова підготовка якого потребує опанування широкого спектру різноманітних форм та методів роботи в даному напрямі. Тому **мета статті** полягає в характеристиці змісту, форм та методів підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи в інклюзивному навчальному закладі.

Підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи в інклюзивному навчальному закладі здійснюється в межах навчального курсу «Основи інклюзивної освіти» для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» денної форми навчання. Викладання курсу базується на актуалізації знань студентів, набутих під час вивчення таких дисциплін, як «Вікова фізіологія і валеологія», «Основи дефектології», «Основи психодіагностики», «Спеціальна педагогіка». Мета курсу полягає у розкритті специфіки інклюзивної освіти, її психолого-педагогічних засад, змісту роботи соціального педагога з дітьми, які мають особливості психофізичного розвитку в умовах інклюзивного навчального закладу.

Основними домінантами курсу є формування знань студентів щодо типології закладів системи спеціальної освіти; організації діяльності інклюзивного навчального закладу; ефективних шляхів та засобів попередження порушень у розвитку дітей; особливостей організації навчального процесу в інклюзивному навчальному закладі; змісту та форм роботи соціального педагога в такому закладі; організації соціально-пе-

дагогічної допомоги сім'ї, яка виховує дитину з особливостями психофізичного розвитку.

Програма курсу структурована у два змістові модулі. Перший змістовий модуль «Гене́за інклюзивної освіти в Україні» містить дві лекції. Перша – «Шляхи розвитку інтеграції дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір України» проходить у формі оглядової лекції [1]. Під час її проведення студенти ознайомлюються з історією становлення та розвитку системи спеціальної освіти в Україні, характеристикою закладів спеціальної освіти, типологією загальноосвітніх шкіл-інтернатів у системі освіти, отримують знання щодо характеристики процесу інтеграції, її форм, видів соціальної інтеграції, поглиблюють знання щодо інклюзивної освіти як складової процесу інтеграції, основних положень інклюзивної освіти, принципів інклюзивного навчання тощо.

Тема «Законодавче та нормативно-правове забезпечення освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку» висвітлюється у формі проблемної лекції. Під час проблемної лекції у студентів формуються знання про основні міжнародні документи, в яких закріплені права дітей з особливостями психофізичного розвитку [5].

Другий змістовий модуль «Організація навчально-виховного процесу в інклюзивному закладі» складає три лекції. Проведення лекції «Характеристика діяльності інклюзивного навчального закладу» здійснюється у формі лекції-візуалізації. Під час проведення лекції-візуалізації студентам демонструється кілька коротких відеофрагментів про загальноосвітні заклади з інклюзивним навчанням. Після демонстрації студенти обговорюють, аналізують, дають оцінку діяльності інклюзивного навчального закладу. Вони отримують знання і уявлення щодо середовища інклюзивного навчального закладу, його структурних компонентів, принципів функціонування, вимог до комплектації класів в інклюзивному навчальному закладі [2].

Лекція «Соціально-педагогічна робота фахівців щодо створення сприятливого середовища в інклюзивному навчальному закладі» проводиться у формі лекції із попередньо запланованими помилками. Така лекція розрахована на стимулювання студентів до постійного контролю за інформацією, яка викладається. Здійснюється пошук змістової та методичної помилки. Наприкінці лекції проводиться аналіз зроблених помилок.

Під час лекції із попередньо запланованими помилками студенти опановують прийоми та методи налагодження міжособистісних стосунків в учнівському колективі інклюзивного навчального закладу, оволодівають знаннями щодо формування толерантного ставлення до дітей

з особливостями психофізичного розвитку у їхніх ровесників, батьків та педагогів, поглиблюють знання щодо ролі соціального педагога у створенні емоційного клімату в інклюзивному навчальному закладі.

Лекція «Організація взаємодії батьків та фахівців в інклюзивному навчальному закладі» проводиться у формі лекції-консультації за схемою «питання – відповіді – дискусія». Варто зазначити, що лекція-консультація є своєрідною формою проведення лекційних занять, головним змістом якої є роз'яснення студентам окремих питань за матеріалами всього розділу чи всього курсу, що є більш складними або практично важливими. Така форма роботи зі студентами дозволяє забезпечити максимальне наближення навчання до практичних інтересів та запитів кожного студента з урахуванням його досвіду та ступеня індивідуального сприйняття матеріалу.

Лекція «Організація взаємодії батьків та фахівців в інклюзивному навчальному закладі» спрямована на активізацію, систематизацію знань студентів, залучення їх уваги до головних моментів при вивченні теми. У результаті студенти знайомляться із особливостями налагодження взаємодії батьків та фахівців в інклюзивному навчальному закладі, залучення батьків до співпраці з педагогами, опановують форми та методи соціально-педагогічної роботи з батьками, оволодівають знаннями щодо змісту та видів інформаційної підтримки батьків, специфіки консультування батьків, які виховують дітей з особливостями психофізичного розвитку.

Поглиблюються та доповнюються знання студентів на семінарських заняттях, які проводяться за допомогою різних форм та методів. Наприклад, семінарське заняття «Становлення та розвиток інклюзивної освіти в зарубіжних країнах» проводиться у формі круглого столу. Семінарське заняття «Законодавча база інклюзивного навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку» проводиться за допомогою методу фокус-групи (focus group). Семінарське заняття «Розробка індивідуального навчального плану роботи з дитиною, яка має особливості психофізичного розвитку», проводиться у формі прес-конференції.

При виконанні різних завдань на практичних заняттях студенти набувають таких умінь та навичок: розробляти індивідуальний план роботи з дитиною; визначати потреби та проблеми дітей з особливостями психофізичного розвитку; застосовувати доцільні форми, методи роботи з дітьми, які мають особливості психофізичного розвитку; вирішувати конфлікти, розв'язувати проблемні ситуації тощо.

На лабораторному занятті «Особливості роботи соціального педагога в інклюзивному навчальному закладі» студенти знайомляться

з особливостями професійної діяльності соціального педагога в інклюзивному навчальному закладі: планом роботи соціального педагога та документацією, цілями та завданнями діяльності фахівця, функціональними обов'язками, нормативно-правовими документами, якими керується соціальний педагог в своїй практичній діяльності, формами та методами роботи, які використовує соціальний педагог у роботі з дітьми, які мають особливості психофізичного розвитку тощо.

Низка завдань для самостійної роботи студентів передбачає: конспектування статті А. Колупаєвої «Засадничі понятійно-термінологічні визначення інклюзивної освіти», підготовку міні-доповіді про розвиток інклюзивної освіти в одній із зарубіжних країн; визначення форм роботи, які може використовувати соціальний педагог щодо адаптації в середовищі інклюзивного навчального закладу дітей з особливостями психофізичного розвитку відповідно до діагнозу (затримка психічного розвитку, дитячий церебральний параліч, ранній дитячий аутизм, фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення); аналіз міжнародних документів, у яких проголошене право на освіту для всіх дітей; конспектування основних положень міжнародних документів, в основі яких лежить інклюзивний підхід: освіта для всіх; підбір статті про інклюзивні навчальні заклади в Україні; порівняльну характеристику змісту професійної діяльності фахівців інклюзивного навчального закладу (соціальний педагог, практичний психолог, дефектолог, логопед, медпрацівник).

Систематизація, узагальнення, закріплення знань із навчального курсу «Основи інклюзивної освіти» здійснюється під час підготовки індивідуально навчально-дослідної роботи, а саме написання студентами реферату на одну із запропонованих тем: «Роль середовища інклюзивного навчального закладу в соціалізації дитини з особливостями психофізичного розвитку», «Забезпечення освітніх потреб дітей з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному навчальному закладі», «Збереження і зміцнення здоров'я дітей з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному навчальному закладі», «Шляхи створення соціальним педагогом сприятливої психологічної атмосфери в інклюзивному навчальному закладі», «Соціально-правовий захист дітей з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному навчальному закладі», «Формування толерантних міжособистісних стосунків в учнівському колективі інклюзивного навчального закладу», «Шляхи залучення батьків дітей з особливостями психофізичного розвитку до навчально-виховного процесу інклюзивного навчального закладу», «Профілактика дисгармонійних відносин між дітьми з особливостями психофізичного розвитку та їх здоровими однолітками

в інклюзивному навчальному закладі», «Соціально-педагогічна підтримка сімей, які виховують дітей з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному навчальному закладі».

Під час вивчення курсу «Основи інклюзивної освіти» студенти здійснюють підготовку есе на пропонувані теми: «Робота соціального педагога щодо адаптації дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного навчального закладу», «Соціально-педагогічні умови створення сприятливого середовища в інклюзивному навчальному закладі», «Розвиток індивідуальності дитини з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному навчальному закладі», «Формування толерантного ставлення до дітей з особливостями психофізичного розвитку в учнівському колективі інклюзивного навчального закладу», «Налагодження та розвиток міжособистісних стосунків між дітьми в інклюзивному навчальному закладі».

Отже, курс «Основи інклюзивної освіти» можна розглядати як один із компонентів змістово-технологічного забезпечення підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з дітьми, які мають особливості психофізичного розвитку в інклюзивному навчальному закладі.

ДЖЕРЕЛА

1. Вайнола Р. Х. Методика викладання соціально-педагогічних дисциплін : навч. посіб. / Р. Х. Вайнола, С. О. Сисоева. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2010. — 152 с.
2. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навч.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, Н. З. Софій, Ю. М. Найда та ін. ; за заг. ред. Л. І. Даниленко. — К. : [б. в.], 2007. — 128 с.
3. Наказ Міністерства освіти і науки України № 912 від 01.10.10 р. «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.osvita.ua>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України № 872 від 15.08.2011 р. «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
5. Софій Н. Права дітей з особливими освітніми потребами на рівний доступ до якісної освіти / Н. Софій, М. Сварник, П. Троханіс. — К. : [б. в.], 2006. — 64 с.

В статье охарактеризованы содержание, формы и методы подготовки будущих социальных педагогов к работе в инклюзивном учебном заведении.

Ключевые слова: *социальный педагог, дети с особенностями психофизического развития, инклюзивное учебное заведение.*

The article described contents, forms and methods of training future social workers/pedagogues to work in an inclusive school.

Key words: *social educator/pedagogue, children with special needs, inclusive school.*

Рижкова С. В., асистент кафедри іноземних мов
Слов'янського державного педагогічного університету, Україна

УМОВИ ВИХОВАННЯ ПОЧУТТЯ ЛЮБОВІ ДО ЛЮДИНИ У ПІДЛІТКІВ

У статті розглянуто основні умови виховання та вказано критерії оцінювання морального виховання школярів. Виділено умови, необхідні для виховання почуття любові до людини.

Ключові слова: *моральне виховання, взаємовідношення, загальношкільські цінності, почуття любові, особистість.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В останнє десятиріччя ми знову звертаємося до духовних релігійних цінностей, в основі яких — любов, співчуття, піклування про ближнього. Любов, як гуманний прояв особистості, як ніколи стає значущим в умовах сучасної школи. Однак, на думку дослідників О. М. Бондаревської, Н. Н. Гавриленко, А. І. Кир'янової, В. І. Козлова та ін., процес морального виховання в нашій державі утруднений у зв'язку з економічною соціально-політичною нестабільністю, відривом наукових досліджень від потреб педагогічної практики, відсутністю загальних підходів до розробки сучасних виховних технологій, пріоритетом процесу освіти над процесом виховання в загальноосвітній школі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз умов, що зумовлюють виховання почуття любові до людини у підлітків.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У педагогічних працях, педагогічній діяльності Я. А. Коменського, Дж. Локка, Л. М. Толстого, Я. Корчака, С. Френе головною умовою виховання дітей названо встановлення доброзичливих стосунків між педагогом та вихованцем, створення атмосфери захищеності дитини в суспільстві, сприяння самореалізації та самовихованню дитини.

На думку Б. Ф. Ломова, особистість формується в системі суспільних відносин, в які вона включена соціально необхідним чином засобом ді-